

Nr 391

Av herr **Hanson, Per-Olof**, och herr **Andersson, Axel Johannes**, om utredning rörande säkerhetskontrollen på atomenergiområdet.

(Lika lydande med motion nr 458 i Andra kammaren)

Med hänsyn till det snabbt stigande energibehovet har sedan länge pågått en hastigt fortskridande utbyggnad av de svenska vattenkraftstillgångarna. Enligt föreliggande långtidsplaner på detta område kommer i början på 1970-talet de, såvitt hittills kan bedömas, från ekonomiska synpunkter utbyggnadsvärda vattenkraftstillgångarna att vara tillvaratagna. Därefter återstår för en ytterligare ökning av energitillförseln med nu känd teknik endast två vägar: dels vidgad import av fossilt bränsle, dels atomenergi.

Av många skäl har statsmakterna mot denna bakgrund ansett det i hög grad önskvärt att vårt land under 1970-talet kan insätta betydande resurser av atomkraft i den svenska energiförsörjningen. Avsevärda belopp har hittills investerats för att framta de tekniska data och erfarenheter som behövs för att göra en sådan utveckling möjlig. Sedan 1957 uppgår de av riksdagen för ändamålet anslagna medlen till inte mindre än 531,7 mkr.

Trots de stora belopp som ställts till förfogande har besvikelserna blivit stora, och en avsevärd krympning och försening av de ursprungliga planerna har inte kunnat undvikas. Orsakerna härtill skall icke här närmare utvecklas. Att detta inträffat ställer emellertid tidsschemat för utvecklandet av atomkraften som en någorlunda betydande faktor i den svenska energiförsörjningen i en bekymmersam dager. Detta förhållande torde vara orsaken till att riksdagen icke vid prövningen av AB Atomenergis anslagskrav har visat större återhållsamhet. Utan en ingående kännedom om på saken inverkan förhållanden, en kännedom vilken det för anslagsbeviljande organ är svårt att skaffa sig, är det uppenbarligen vanskligt att med rimlig grad av säkerhet avgöra huruvida AB Atomenergis organisation är den mest lämpliga och huruvida de anslagna medlen kommer till effektiv användning. Den snabbhet med vilken bolaget har expanderat har dock i det väsentliga accepterats, eftersom en annan uppbyggnadstakt möjligen kunde ha äventyrat den godtagna målsättningen. Vi önskar dock understryka nödvändigheten av att alla tänkbara besparings- och rationaliseringsåtgärder tillvaratas som icke strider mot målsättningen att någorlunda inom den tidsfrist som står till buds framta de nödvändiga resultaten.

I avvaktan på hur samarbetet mellan AB Atomenergi och den enskilda industrien och kraftproducenterna utvecklas sedan de nya principiella riktlinjerna för detta samarbete fastlades i mars 1960 avstår vi från att närmare uppta denna fråga till behandling trots dess centrala betydelse för atomteknikens utveckling i landet. Vi vill dock understryka att det samarbete som här föreligger, inte minst i de viktiga avseenden som har att göra med den utvecklingsfrämjande forskningen och tillgodogörande av arbetsresultat, bjuder på problem.

I bolagets arbetsprogram ingår även ett betydande mått av mera grundläggande forskning. Bolaget har även till stor del hittills utbildat sin egen kvalificerade personal. Det kan ifrågasättas huruvida det i längden är ändamålsenligt och rationellt att bolaget i så hög grad ägnar sig åt sådana uppgifter, vilka till stor del mera torde höra hemma inom universitet och högskoleutbildning. Det är icke osannolikt att en förändring härvidlag skulle kunna leda till icke oväsentligt lägre samlade kostnader.

Vid fjolårets riksdag var frågan om den statliga administrationen i fråga om atomenergifrågor föremål för överläggningar. Bl. a. förelåg förslag om att överväga huruvida icke handläggningen av atomenergifrågorna borde sammanföras under ett departement. Statsutskottet avvisade åtgärder i syfte att få en omorganisation till stånd på denna punkt med hänvisning till att frågan om departementsorganisationen över huvud är föremål för prövning av författningsutredningen. Med hänsyn till att den gällande organisationen är uppenbart irrationell vill vi emellertid betona önskvärdheten av att de nuvarande olägenheterna undanröjs utan onödigt dröjsmål.

På hemställan av atomenergidelegationen föreslår departementschefen vissa förstärkningar av tillsynsmyndigheternas expertis. Vi vill icke för vår del motsätta oss denna förstärkning men vill framhålla att en väsentligare svaghet i fråga om säkerhets- och tillsynsfrågornas handläggning ligger i själva den organisationsform som valts.

Tillsynsmyndighet för säkerhetsfrågor är atomenergidelegationen. Som beredande organ har denna den s. k. reaktorförläggningsskommittén, vilken handlägger frågor rörande säkerhet och lokalisering. I motion till 1960 års riksdag fästes uppmärksamheten på det mindre lämpliga i det förhållandet att inom reaktorförläggningsskommittén återfinns flera befattningshavare i atombolaget, vilket bolag bland sina arbetsuppgifter även har konstruktions- och delansvar i anläggande av atomreaktorer och atomenergianläggningar. Då dessutom medlemmar i reaktorförläggningsskommittén även är ledamöter i atomenergidelegationen, föreligger det åt två håll personalunion av icke lämpligt slag. Visserligen har det anförts att den beslutande myndigheten i säkerhets- och kontrollfrågor är delegationen och att reaktorförläggningsskommittén endast utgör en beredande instans. Denna omständighet torde emellertid i realiteten vara av mindre betydelse, eftersom den

sakkunskap som finns representerad i reaktorförläggningsskommittén ovillkorligen kommer att medföra att denna kommittés uttalanden får ett bestämmande inflytande på delegationens avgörande.

Beträffande atombolagets medverkan i reaktorförläggningsskommittén har framhållits att denna svårligen kan undvaras, eftersom bolaget förfogar över en så stor del av landets expertis på reaktortekniska kontroll- och säkerhetsfrågor. Denna invändning förbiser dock bl. a. möjligheten att i högre grad anlita utländsk expertis. F. ö. kan inte personalbrist i ett utvecklingsskede få åberopas som skäl för en otillfredsställande säkerhetsorganisation.

Trots de skäl som kan anföras som orsak till den nuvarande organisationen, går det inte att förneka att den är olämpligt utformad med hänsyn till de särskilda krav som måste ställas på en kontroll- och säkerhetsorganisation inom ett så pass riskabelt område som det här gäller. Den misstanken bör inte ens få plats, att det kan förekomma att personal i olika egenskaper kan komma att granska sina egna eller nära arbetskamraters arbetsresultat. Att den nuvarande organisationen ger rum för sådana möjligheter torde vara klart. Ett konstaterande härav utgör på intet sätt något mistroende mot de enskilda personer som är sysselsatta på detta arbetsområde.

Då det är av stor betydelse att allmänhetens förtroende för säkerhetskontrollen stärkes och bevaras, icke minst efter den kritik mot handläggningen av dessa frågor som framkommit i samband med anläggandet av Ågestaverket, föreslår vi att en utredning tillsättes med uppdrag att skyndsamt utreda och framlägga förslag till en ändrad och mera betryggande organisation av säkerhets- och kontrollfrågorna.

Med hänvisning till ovanstående hemställer vi,

dels att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning med uppdrag att framlägga förslag rörande en mera betryggande säkerhetskontroll på atomenergiområdet, varvid främst bör övervägas att överflytta den strålningskontrollerande verksamheten jämte granskning och tillståndsgivning till en med allsidig sakkunskap utrustad ojävig och oberoende institution för vilken offentlighetsprincipen bör gälla,

dels ock att Kungl. Maj:t även i övrigt vid handläggningen av atomenergiärenden måtte beakta vad här ovan anförts.

Stockholm den 26 januari 1961

Per-Olof Hanson

Axel Andersson